

10. *Moljako V. A.* Tvorcheskaja konstruktologija (prolegomeny) / V. A. Moljako. – K., 2007. – 388 s.
11. *Rubinshtejn S. L.* Osnovy obshhej psihologii / S.L. Rubinshtejn. – SPb., 2000. – 712 s.
12. *Titchener Je. B.* Oчерki psihologii. – SPb., 1898 / Je. B. Titchener. – Rezhim dostupu: zipsites.ru/psy/psylib/info.php...
13. *Frejd Z.* Psihologija besoznatel'nogo / Z. Frejd. – SPb., 2007. – 400 s.
14. *Jung K. G.* Problemy dushi nashego vremeni / K. G. Jung. – SPb., 2002. – 352 s.

Borovytska O. M. Epistemological psychology of creativity: the place and the role of pre-image. The central problem of classic epistemology is a problem of construction of new knowledge. One of the actual tasks of the epistemological psychology of creativity is the role of pre-image as one of the profound mechanisms to regulate the creative-mental process. Finding out the essence of pre-image and necessity of its functioning in the epistemological psychology of creation we are, first of all, in search of its sources as its semantic filling. Pre-image as a form of experience is always structured and is seen as a cognitive structure. In the context of finding out the structural-functional essence of pre-image as a classified-conceptual unit of the epistemological psychology of creativity, separate research approaches are regarded to understand and realize the necessity of functioning of the concept of image in psychology and psychology of creativity in particular. The range of problems of constructivism as one of the scientific pre-conditions of the concept of pre-image in the creative-mental activity of the subject is considered to be vital as well as creative constructivism by V. O. Moliako, in particular, as an authorial version of understanding of constructivism approach in the psychology of creativity. It deals with enactivism as a new form of constructivism in epistemology, according to the position of O. M. Kniazeva. It is mentioned that in its conceptual limits, our theme also will be able to get an unconventional decision and will be regarded as a range of problems of the epistemological psychology of creation. The main foundation for our consideration is the understanding of the psychology of creativity as epistemological. Its central problem is the problem of constructing the new by means of the structural and functional participating of pre-image. Pre-image is regarded as one of the key concepts of the epistemological psychology of creativity and is considered as a fundamental structural form of the experience in its broad meaning.

Keywords: the epistemological psychology of creativity, pre-image, experience, mental image, constructivism, enactivism, creative process, unconscious.

Отримано 16.02.2017

УДК 159.922

Ваганова Наталія Аркадіївна

СИНЕРГІЙНИЙ ХАРАКТЕР ПРОЯВІВ УЯВИ В ПРОЦЕСАХ СПРИЙМАННЯ ДОШКІЛЬНИКАМИ СКЛАДНИХ ОБ'ЄКТІВ

Ваганова Н. А. Синергійний характер проявів уяви в процесах сприймання дошкільниками складних об'єктів. У статті аналізуються прояви уяви в процесах сприймання дошкільниками відносно складних об'єктів. Відомо, що види сприймання умовно поділяються на дві групи: прості та складні. До першої групи входять сприймання властивостей предметів (форми, кольору, величини), сприймання цілісних предметів, простору, часу, руху, в сприйманні яких активну участь беруть відчуття. До другої групи відносяться складні об'єкти, складні за змістом образи, а саме: ілюстрації, тексти, природа, музика, відношення людей, у сприйманні яких беруть участь мислення, пам'ять, уява. Для кожного виду сприй-

мання існують набір перцептивних дій і еталонів, які дитина засвоює в образах і вербальній формі, спираючись на свій попередній досвід. Поступово розвиток процесу сприймання у дітей удосконалюється, збагачується новими перцептивними діями, еталонами, словниковим запасом, комплексною організацією пізнавальної діяльності, узгодженістю з іншими психічними процесами. У даній статті розглядається синергійний характер проявів уяви в процесах сприймання і аналізується певна частина таких синергійних проявів, а саме: коли новий образ об'єкту домінує і мало актуалізує образи уяви; коли образи уяви виходять на перший план і витісняють якоюсь мірою образи нових об'єктів; коли йдеться про досягнення динамічного балансу між образами уяви і образами сприймання. Авторський підхід ґрунтується на положеннях про включення уяви у психічні процеси сприймання нової інформації, про провідну роль творчого аналізу і інтерпретації та актуалізацію оперативної уяви, яка в першу чергу ґрунтується на наявних образах, що є у досвіді дитини; тобто йдеться про синергію відносно автономних процесів сприймання, проявів пам'яті (установка) та уяви, що актуалізується в залежності від міри новизни нового об'єкту. Ці процеси можуть бути описані в парадигмі трансформації образів при розв'язанні нових задач, коли йдеться про перехід від праобразів до образів-орієнтирів та провідних образів (В. О. Моляко).

Ключові слова: синергія, уява, сприймання, складні об'єкти сприймання, нова інформація, старший дошкільний вік.

Ваганова Н. А. Синергійний характер проявлений воображення в процесах восприяття дошкільниками складних об'єктів. В статті аналізуються проявлення воображення в процесах восприяття дошкільниками відносно складних об'єктів. Відомо, що види восприяття умовно діляться на дві групи: прості і складні. В першу групу входять восприяття властивостей предметів (форми, кольору, розміру), восприяття цілих предметів, простору, часу, руху, в восприятті яких активно беруть участь відчуття. До другої групи відносяться складні об'єкти, складні за змістом образи, а саме: ілюстрації, тексти, природа, музика, стосунки людей, в восприятті яких беруть участь мислення, пам'ять, воображення. Для кожного виду восприяття існує набір перцептивних дій і еталонів, які дитина засвоює в образах і в словесній формі, спираючись на свій попередній досвід. Поступово розвиток процесу восприяття у дітей удосконалюється, збагачується новими перцептивними діями, еталонами, словниковим запасом, комплексною організацією пізнавальної діяльності, узгодженістю з іншими психічними процесами. В даній статті розглядається синергійний характер проявлений воображення в процесах восприяття і аналізується певна частина таких синергійних проявлень, а саме: коли новий образ об'єкта домінує і мало актуалізує образи воображення; коли образи воображення виходять на перший план і витісняють в якійсь мірі образи нових об'єктів; коли досягається динамічний баланс між образами воображення і образами восприяття. Авторський підхід ґрунтується на положеннях про включення воображення в процеси восприяття нової інформації, про провідну роль творчого аналізу і інтерпретації, та актуалізацію оперативного воображення, яке в першу чергу ґрунтується на наявних образах, існуючих в досвіді дитини; тобто йдеться про синергію відносно автономних процесів восприяття, пам'яті (установка) і воображення, яке актуалізується в залежності від міри новизни нового об'єкта. Ці процеси можуть бути описані в парадигмі трансформації образів при розв'язанні нових задач, переходу від праобразів до образів-орієнтирів і провідних образів (В. А. Моляко).

Ключевые слова: синергия, воображение, восприятие, сложные объекты восприятия, новая информация, старший дошкольный возраст.

Актуальність дослідження та постановка проблеми. Не зважаючи на безумовну актуальність уяви не тільки у творчості, але й в повсякденному житті людини, ця проблема ще й до сьогодні досліджена надзвичайно мало,

досить сказати, що в радянській та сучасній вітчизняній психології представлено буквально декілька монографій з цієї тематики [3, 4, 7, 8], тому дослідження механізмів уяви є актуальним завданням вікової психології.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема розвитку уяви в дитячому віці привертає все більше уваги вітчизняних і зарубіжних психологів як проблема формування творчих здібностей дитини. У дослідженнях Л. А. Венгера, Л. С. Виготського, О. В. Запорожця, О. М. Д'яченко, Н. М. Палагіної показана можливість формування уяви на ранніх стадіях онтогенезу, а що стосується ролі уяви в ігровій та повсякденній поточній діяльності дітей, то, як зазначають відомі вчені, її важко переоцінити [3, 5, 10].

Дослідження психологів показують, що уява дитини розвивається поступово, з накопиченням нею певного досвіду [1, 5, 6, 7], адже всі образи уяви засновані на тих уявленнях і враженнях, які дитина отримує в реальному житті, але маленькій дитині дуже важко навчитися відрізняти фантазію від реальності. Так, творець психоаналізу З. Фрейд, наприклад, розглядав уяву як первинну форму дитячої свідомості. Згідно з Фрейдом, свідомість дитини в ранньому дитинстві вільна від реальності і тільки обслуговує її бажання і фантазії, а афективна уява, так само як і творчість, є вираженням несвідомих конфліктів, які прямо пов'язані з розвитком природжених тенденцій. Фрейд вважав, що основна функція уяви – це захисна функція особистості, захист «Я» та компенсація негативних переживань, які породжуються несвідомими процесами.

Приблизно ту ж позицію продовжував і розвивав Ж. Піаже, який вважав вихідною точкою розвитку дитини мислення, яке не спрямоване на дійсність, тобто міражне мислення або уяву, а дитячий егоцентризм є перехідним ступенем від пізнавальної уяви до реалістичного мислення. Лише у старшому віці, за думкою вченого, дитина починає враховувати реальність і пристосовуватися до неї. У дослідженнях Піаже розвиток пізнавального мислення пов'язувався у дитини з розвитком символічної функції, а уява розглядалась як особлива форма репрезентативного мислення, яка дозволяє дитині передбачати зміни оточуючої дійсності [11].

І. А. Барташнікова, О. О. Барташніков, як і інші дослідники, визначають, що найбільш чутливий, «сенситивний» період для розвитку уяви є саме дошкільний вік [1, 2, 6]. Так, на ранніх етапах розвитку уява дитини у 3-4 роки ще невіддільна від реальних дій з ігровим матеріалом і визначається характером іграшок, подібністю предметів-замінників з предметами, які вони замінюють. Поступово необхідність у зовнішніх опорах зникає і у віці 6-7 років у дитини вже немає такої залежності її гри від ігрового матеріалу. Уява старших дошкільників може спиратися вже і на такі предмети, які зовсім не схожі на ті, які вони замінюють [1]. Відбувається процес інтеріоризації – перехід до ігрових дій з предметом, якого насправді нема, до уявлення дій з ним подумки. Наявність відтворюючої та поява творчої уяви у дітей старшого дошкільного віку сприяє тому, що їх ігри стають багатшими за змістом, цікавіші, а побудови образів набувають творчого та активного характеру.

Отже, у працях сучасних дослідників уява розглядається як форма активності, що виражається у зміні і гнучкому використанні «елементів» досвіду, а сам процес роботи уяви дошкільників полягає у створення нових образів шляхом переробки вже наявних уявлень і понять, які вони реалізують у своїх іграх. Так, дитина не просто копіює і відтворює у своїх іграх те що бачить і чує від дорослих, а вносить багато змін, своїх елементів, вільно комбінуючи свої враження із змістом вигаданих історій, казок, розповідей, мультфільмів. Можна вважати, що творча уява старших дошкільників є складною переробкою отриманих уявлень, доповнення одних образів елементами інших і виступає початковою ступінню в розвитку справжньої творчої уяви.

У своїх витоках уява пов'язана із зародженням знакової функції свідомості, а саме, у дітей від 5 до 7 років спостерігаються дві найважливіші функції та лінії розвитку уяви [5]. Перша пов'язана з освоєнням знаково-символічної діяльності і визначається роллю механізмів уяви в оволодінні дитиною довільним увагою, пам'яттю, логічним мисленням. Основні механізми дитячої уяви такі: *варіювання* (прагнення змінити наявне в досвіді); *моделювання* (як загальний механізм ігрового дії і спосіб відтворення подій на новому матеріалі); *схематизація* (скорочення і розчленування реальності з подальшим перенесенням дії і функцій предмета на інші об'єкти); і *деталізація* (механізм, який підсилює яскравість образів уяви і забезпечує доробку образів у відповідності з умовами дії). Удосконалення цих механізмів уяви та їх взаємозв'язок створюють передумови для формування знаково-символічної функції свідомості дитини та розвитку її інтелекту.

Друга функція уяви пов'язана з орієнтовно-дослідницької пізнавальною діяльністю, що дозволяє дитині зрозуміти сенс людської діяльності та своїх власних дій для себе і для інших, можливість в уяві «програти» різні варіанти дій і їх наслідків. Ця лінія розвитку уяви безпосередньо пов'язана з вихованням дитини та з формування у неї певного усвідомленого емоційного ставлення до навколишнього.

Виклад основного матеріалу. У даній статті ми розглянемо синергійний характер проявів уяви в процесах сприймання і проаналізуємо певну частину таких синергійних проявів, а саме, коли новий образ об'єкту домінує і мало актуалізує образи уяви; коли образи уяви виходять на перший план і витісняють якоюсь мірою образи нових об'єктів; і коли йдеться про досягнення динамічного балансу між образами уяви і образами сприймання.

Наш підхід ґрунтується на положеннях про включення у психічні процеси сприймання нової інформації як провідної ролі більш чи менш творчого аналізу і інтерпретації та актуалізації оперативної уяви, яка в першу чергу ґрунтується на наявних образах, що накопичились у досвіді дитини; тобто йдеться про синергію відносно автономних процесів сприймання, проявів пам'яті (установки) та уяви, що актуалізуються в залежності від міри новизни нового об'єкту. Відомо, що синергія – це співпраця, сприяння, допомога, співучасть, співництво (від грец. Συnergyia: Σύν – разом, Εργον – справа, праця, робота), яка підсумовує ефект взаємодії двох або більше факторів, що ха-

рактизується тим, що їх дія істотно перевершує ефект кожного окремого компонента у вигляді їх простої суми. Ці синергійні процеси можуть бути описані в парадигмі трансформації образів при розв'язанні нових задач, коли йдеться про перехід від праобразів до образів-орієнтирів та провідних образів (В. О. Моляко) [9].

Види сприймання умовно поділяються на дві групи: прості та складні. Так, до першої групи входять сприймання цілісних предметів та їх властивостей (форми, кольору, величини і т.п.), сприймання простору, часу, руху і т.д., у сприйманні яких активну участь беруть відчуття. До другої групи відносяться «складні» об'єкти, а саме: ілюстрації, тексти, природа, музика, відношення людей, у сприйманні яких вже активно беруть участь мислення, пам'ять, уява. Для кожного виду сприймання існують набір перцептивних дій і еталонів, які дитина засвоює в образах і вербальній формі, спираючись на свій попередній досвід. Поступово розвиток процесу сприймання у дітей удосконалюється, збагачується новими перцептивними діями, еталонами, словниковим запасом, комплексною організацією пізнавальної діяльності та узгодженістю з іншими психічними процесами. А у старшому дошкільному віці з'являється вже творча уява та розвинена схильність дітей до фантазування.

С. Е. Поляков, порівнюючи образи сприймання і образи уяви, відзначає, що образи уяви є чимось на зразок «слідів» минулих образів сприймання і відрізняються від них нестабільністю, фрагментарністю, спонтанністю виникнення, але, незважаючи на безліч відмінностей, вони змістовно і феноменологічно споріднені образам сприймання [12]. Образи уяви як би «вбудовуються» в поточне сприймання і таким чином, сприймання дітьми реальності – це не тільки виникаючі перцептивні образи, скільки якісь синтетичні образи, що включають поряд з першими, образи уявлень і спогадів (пам'яті).

Саме послідовність образів сприймання і уявлення сприйманого об'єкта створює у дитини в кінцевому рахунку, синтетичний образ сприймання, тому можна виділити власне перцептивний образ та підсумковий образ сприймання. Перший – результат вродженої здатності формувати при сприйманні зовнішнього об'єкта психічне явище, щось на зразок миттєво виникаючої у психіці картинки, а другий – це поточний процес появи в психіці перцептивних образів і образів уяви, розгорнутий у часі, трансформований мисленням образ сприйманого об'єкта в те, що можна назвати «підсумковим образом сприймання». Самі образи уяви – це отримане раніше шляхом активної взаємодії з реальністю і перероблене на основі попереднього особистісного досвіду, особливим чином структуроване знання про неї, це особливі чуттєві моделі конкретної частини навколишньої реальності в рамках загальної чуттєвої моделі навколишньої дійсності.

Тепер розглянемо властивості образів-сприймання і порівняємо їх з властивостями образів-уявлень. Так, властивостями образів-сприймання є: *предметність* – у процесі сприймання формується образ предмета, в якому всі його властивості об'єднані і сприймаються як складова частина загального, а не як окремі властивості; *цілісність* – властивості предмета в образі об'єднані так, що

предмет сприймається як цілісне утворення, яке виділяється із загального фону і відрізняється від інших предметів; *структурність*, коли кожна властивість цілісного предмета має своє місце, по-різному пов'язана з іншими властивостями, наприклад, розміри, колір і форма одних деталей відрізняється від інших деталей, а також виділяються головні і другорядні деталі і властивості предмета або явища; і *константність* як збереження образу предмета і його впізнавання при змінах окремих його властивостей і частин, просторового положення.

А властивостями образів-уявлень виступають: *узагальненість* – збереження в образі предмета найбільш узагальнених властивостей, таких, які характерні для цілого класу таких же предметів; *фрагментарність* – збереження в образі тільки частини властивостей або найбільш важливих частин і деталей, з яких складається особливість предмета; *вибірковість* – збереження або відтворення тільки того, що значимо для дитини відповідно до завдань її діяльності; та *схематичність* – властивості предметів запам'ятовуються менш яскравими і виразними, ніж в реально сприймаємих предметах, і можуть запам'ятатися в образній або умовній формі, у вигляді знаків-символів, які заміщають, а не відображають окремі властивості і особливості предметів.

Образи-сприймання і образи-уявлення відрізняються у дітей і дорослих. Так, образи-сприймання у дітей є більш предметними, а у дорослих вони більш структурні, константні. Образи-уявлення у дітей більш конкретні, яскраві, образні, а у дорослих, навпаки, схематичні та узагальнені. Впізнавання знайомих предметів у дітей відбувається повільніше, за одним або двома найбільш яскравими ознаками, суцесивно, розгорнуто у часі, у дорослих впізнавання миттєве, симультанне.

Відображення в образах властивостей предметів їх особливостей є змістом образів. Так, за змістом образи умовно поділяються на дві групи видів сприймання: прості та складні. До першої групи входять сприймання цілісних предметів та їх властивостей (форми, кольору, величини і т.п.), сприймання простору, часу, руху і т.д., в сприйманні яких активну участь беруть відчуття. До другої групи відносяться «складні» об'єкти, а саме: ілюстрації, тексти, природа, відношення людей, у сприйманні яких активно беруть участь мислення, пам'ять, уява. Для кожного виду сприймання існують набір перцептивних дій і еталонів, які дитина засвоює в образах і вербальній формі, спираючись на свій попередній досвід.

Крім властивостей образів-сприймання і образів-уявлень, а також видів сприймання існує така особливість образів, як їх характер, що обумовлений індивідуальними особливостями дитини, її темпераменту, особливостями організації процесу переробки інформації, які можуть посилювати чи послаблювати, прискорювати або сповільнювати сприймання якоїсь інформації. Крім того, життєвий досвід і умови виховання формують індивідуальні особливості потреб, мотивів, вольової та емоційної сфери, характеру, а також особливості та ступінь розвитку пізнавальних процесів і самого сприймання. Всі ці особливості можуть істотно впливати на сприймання: виділяти одну інформацію і відкидати іншу, по-різному її систематизувати, узагальнювати.

Отже, як ми бачимо, сприймання це складний динамічний процес, який розвивається в діяльності і тісно взаємопов'язаний з уявою та іншими пізнавальними процесами і особистістю дитини в цілому, проходить окремі стадії розвитку і забезпечує умови для її творчо-інтелектуального розвитку. Образи сприймання – це суб'єктивні психічні моделі, що виникають у процесі взаємодії з реальністю і які залежні від попереднього досвіду дитини, вони не дані їй у готовому вигляді від народження, а формуються поступово, з накопиченням перцептивних образів і розвитком пізнавальних процесів. У процесі взаємодії з об'єктами реальності початково недиференційовані образи сприймання піддаються трансформації, і як її результат у дитини виникають конкретні моделі зовнішніх об'єктів, які несуть певний сенс для неї, поступово ускладнюються і уточнюються [12]. Так, образи сприймання перетворюються в повноцінні чуттєві моделі, які заміщають психічні функції об'єктів зовнішньої реальності, і виступають умовними аналогами того, що дитина сприймає і що має для неї особливе значення. Таким чином, ми робимо загальний висновок про включення у психічні процеси сприймання нової інформації оперативної уяви (репродуктивної або творчої), яка в першу чергу ґрунтується на наявних образах, що накопичились у досвіді дитини, уяви, що актуалізується в залежності від міри новизни та складності нового об'єкту.

Висновки і подальші перспективи дослідження.

1) Основним вектором здійсненого теоретичного аналізу є саме спроба розгляду уяви в її проявах у процесі сприймання старшими дошкільниками об'єктів різної складності.

2) Функціонування уяви розглядається в системі образних трансформацій творчих перцептивних процесів.

3) Образи, що складають зміст вказаних процесів, водночас характеризують перцептивно-мисленнєву і уявну, фантазійну складові творчості у відповідних її проявах та вимірах.

У наступній статті будуть представлені експериментальні дані здійсненого дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Барташнікова І. А.* Розвиток уяви та творчих здібностей у дітей 5-7 років / І. А. Барташнікова, О. О. Барташніков. – Тернопіль: «Богдан», 1998. – 88 с.
2. *Ваганова Н. А.* Прояви творчого сприймання у дошкільному та молодшому шкільному віці / Н. А. Ваганова, О. О. Загребельна // Збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка АПН України «Актуальні проблеми психології» у 12 томах / За ред. В. О. Моляко. – Т. 12. – Вип. 8. – Ж.: Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2009. – С. 33-42.
3. *Выготский Л. С.* Воображение и его развитие в детском возрасте / Лекции по психологии. Лекция 5 // Собр. соч.: в 6-ти т. – Т. 2. Проблемы общей психологии. – М.: Педагогика, 1982. – С. 436-454.
4. *Дьяченко О. М.* Воображение дошкольника / О. М. Дьяченко. – М.: Знание, 1986. – 96 с.
5. *Дьяченко О. М.* Об основных направлениях развития воображения дошкольников / О. М. Дьяченко // Вопросы психологии. – 1988. – № 6. – С. 13-20.
6. *Карабаєва І. І.* Особливості розвитку уяви дітей / І. І. Карабаєва, С. О. Ладивір. – К.: Шкільний світ, 2008. – 128 с.

7. Карпенко З. С. Вивчення та розвиток уяви в дитячому віці / З.С. Карпенко, З.Я. Савчин. – К., 1996. – 45 с.
8. Кузнєцов М. А. Психологія уяви / М.А. Кузнєцов, Є.В. Заїка. – Харків: ХНПУ, 2013. – 151 с.
9. Моляко В. О. Концепція творчого сприймання / В.О. Моляко // Актуальні проблеми психології: Проблеми психології творчості: Зб. наук. праць / за ред. В.О. Моляко. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2008. – Т.12. – Вип.5. – Ч.І. – С. 7-14.
10. Натадзе Р. Г. Воображение как фактор поведения / Р.Г. Натадзе. – Тбилиси: Мецниереба, 1972. – С. 344.
11. Пиаже Ж. Интеллект и восприятие / Жан Пиаже // Избранные психологические труды. – М.: Просвещение, 1969. – С. 109-142.
12. Поляков С. Э. Восприятие и предшествующий опыт / С.Э. Поляков // Мифы и реальность современной психологии. – М.: Едиториал УРСС, 2004. – С. 22-39.

REFERENCES TRANSLITERATED

1. Bartashnikova I. A. Rozvytok uyavy ta tvorchykh zdbnostey u ditey 5-7 rokiv / I. A. Bartashnikova, O. O. Bartashnikov. – Ternopil': «Bohdan», 1998. – 88 s.
2. Vahanova N. A. Proyavy tvorchoho spryumannya u doshkil'nomu ta molodshomu shkil'nomu vitsi / N. A. Vahanova, O. O. Zahrebel'na // Zbirnyk naukovykh prats' Instytutu psykholohiyi imeni H.S. Kostyuka APN Ukrayiny «Aktual'ni problemy psykholohiyi» u 12 tomakh / Za red. V. O. Molyako. – T.12.– Vyp.8. – Zh.: Vyd-vo ZhDU im. Ivana Franka, 2009.– S. 33-42.
3. Vygotskij L. S. Voobrazhenie i egorazvitie v detskomvozraste / Lekcii po psihologii. Lekciya 5 // Sobr.soch.: v 6-ti t. – T.2. Problemy obshchej psihologii. – M.: Pedagogika, 1982. – S. 436-454.
4. D'yachenko O. M. Voobrazheniedoshkol'nika / O. M. D'yachenko. – M.: Znanie, 1986. – 96 s.
5. D'yachenko O. M. Ob osnovnykh napravleniyah razvitiya voobrazheniya doshkol'nikov / O. M. D'yachenko // Voprosy psihologii. – 1988. – № 6. – S. 13-20.
6. Karabayeva I. I. Osoblyvosti rozvytku uyavy ditey / I. I. Karabayeva, S. O. Ladyvir. – K.: Shkil'nyy svit, 2008. – 128 s.
7. Karpenko Z. S. Vyvchennya ta rozvytok uyavy v dytyachomu vitsi / Z. S. Karpenko, Z. Ya. Savchyn. – K., 1996. – 45 s.
8. Kuznyetsov M. A. Psykholohiyau yavy / M. A. Kuznyetsov, Ye. V. Zayika. – Kharkiv: KhNPU, 2013. – 151 s.
9. Molyako V. O. Kontsepsiya tvorchoho spryumannya / V. O. Molyako // Aktual'ni problemy psykholohiyi: Problemy psykholohiyi tvorchosti: Zb. nauk. prats' / za red. V. O. Molyako. – Zhytomyr : Vyd-vo ZhDU imeni Ivana Franka, 2008. – T.12. – Vyp.5. – Ch.I. – S. 7-14.
10. Natadze R. G. Voobrazhenie kak faktor povedeniya / R.G. Natadze. – Tbilisi: Mecniereba, 1972. – С. 344.
11. Piazhe Zh. Intellect i vospriyatiye / Zhan Piazhe // Izbrannyye psikhologicheskiye trudy. – M.: Prosveshcheniye, 1969. – S. 109-142.
12. Polyakov S. E. Vospriyatie i predshestvuyuschiy opyt / S.E. Polyakov // Mify i realnost sovremennoy psihologii. – M.: Editorial URSS, 2004. – S. 22-39.

Vaganova N. A. The synergic character of imagination's displays in the processes of difficult objects' perception by preschool children. In the article the imagination's displays in the processes of relatively difficult objects' perception by preschool children are analyzed. It is known, that the kinds of perception can be conditionally divided on two groups: simple and difficult. The first group includes perception of integral objects and their qualities (form, color, size), perception of space, time, movement, in the perception of which the sensations take an active part. The second group includes difficult objects, namely: illustrations, texts, nature, music, human relations, in the perception of which thinking, memory and imagination take an active part. For each kind of perception there is a set of perceptive actions and etalons, which a child

adopts in the images and verbal form, grounding on its previous experience. Gradually the development of perceptive process of a child is improved, enriched by new perceptive actions, etalons, vocabulary, complex organization of mental activity, coordination with other mental processes. In this article we observe the synergic character of imagination's displays in the processes of relatively difficult objects' perception, some part of such synergic displays, namely: when new image of an object dominates and lightly actualizes the images of imagination; when images of imagination move into first plane and displace in some extent the images of new objects, and when it concerns the dynamic balance achievement between images of imagination and images of perception. The author's approach is based on the statements about including of imagination to the mental processes of new information's perception, about leading role of creative analysis and interpretation in children, and actualization operational imagination, which is first of all based on available images, accumulated in child's experience. That is we mean synergy of relatively autonomous processes of perception, memory (set) and imagination, which are actualized depending on the degree of novelty of a new object. These processes can be described in the paradigm of transformation of images while new tasks' solving, when we consider the transfer from praimages to images-guidelines and leading images (V. O. Moliako).

Keywords: synergy of processes of perception and imagination, difficult objects, new information, preschool age.

Отримано 19.05.2017

УДК 159.9

Гулько Юлія Анатоліївна

РЕГУЛЯЦИОННЫЕ МЕХАНИЗМЫ ПЕРЦЕПТИВНО-МЫСЛИТЕЛЬНОЙ СТРАТЕГИИ КОНСТРУИРОВАНИЯ МЛАДШИМИ ДОШКОЛЬНИКАМИ НОВОГО ОБЪЕКТА

Гулько Ю. А. Регуляционные механизмы перцептивно-мыслительной стратегии конструирования младшими дошкольниками нового объекта. К концу 21 века психология творческой деятельности перестала рассматриваться только как раздел общей психологии и стала приобретать общий теоретико-методологический статус, главными постулатами которого есть положения о творческой природе психики человека. К настоящему времени сложилась достаточно четко оформленная методологическая база, позволяющая осмысливать познавательные процессы человека с точки зрения стратегической природы творческой деятельности. Наблюдение за детьми в процессе конструирования целостного объекта из стимульных материалов поданных в виде «фигур и фона» дало возможность выделить узловые регуляционные механизмы перцептивно-мыслительной стратегии, которые: функционируют одновременно, обеспечивают динамику создания целостного смыслового и предметного конструкта и так же являются показателями функционирования стратегии. Перцептивно-мыслительная стратегия возникает с момента принятия ребенком внешней задачи. В задаче выделяются знакомые данные и происходит трансформация условия (задания) по аналогии известному образцу. В процессе принятия задачи зарождается и развивается замысел как основная идея конструирования. По мере развития замысла изменяется понимание ребенком условия поставленной задачи. Переход стратегии на более сложный уровень функционирования осуществляется за счет игровых и экспериментальных действий ребенка со стимульным материалом.